

- שמירה מנזקי בעה"ב. ונחלקו הפוסקים אם הלכה כרבי או כחכמים (עפ"י סמ"ע וש"ך שם).
- יש אומרים (שו"ת הרא"ש, מובא בטור וברמ"א) שבדרך וכד', מקום שאינו משומר, גם ב'הנח' סתם – ודאי קבל שמירה עליו.
- ב. יש אומרים שאינו נעשה שומר להתחייב באחריות אלא בקנין, כגון שהניחו בד' אמותיו בסיטמא, או שהכיש הבהמה והוציאה מבית בעליה (ער"ן ורשב"א). יש אומרים שאף בלא קנין נתחייב (עתוס' צט סע"א).

דף פב

- קצט. א. המלוה את חברו על המשכון – איזו אחריות מוטלת עליו בשמירת המשכון?
ב. האם מותר להשכיר משכונו של עני לאחרים, כדי לפחות מן החוב?

א. המלוה על המשכון נעשה עליו שומר שכו. כן סתמה משנתנו (פ). ואמרו בגמרא שזוהי דעת רבי עקיבא, אבל לדברי רבי אליעזר דינו כשומר חנם.

ופירשו בגמרא מחלוקתם שמדובר במשכנו בשעת הלואה [שכן משמע לשון 'הלואה על המשכון'], והכל סוברים שאין בקבלת המשכון קבלת אחריות והסכמה על פקיעת החוב אם ייפסד המשכון [דלא כשמואל], ומחלוקתם במלוה הצריך למשכון (רש"י: שצריך להשתמש בו. ר"ח: שאינו רוצה להלוות בלא משכון), האם הוא כשומר שכו מפני המצוה, או כיון שלוקח המשכון לתועלתו, אין לקחתה 'מצוה'.

כן אמרו לדעת רב יוסף ששומר אבידה הריהו כשומר שכו משום המצוה, אבל לרבה החולק וסובר ששומר אבידה כשומר חנם, לפרש"י נחלקו בסברא זו עצמה ר"א ורע"ק, האם שכו מצוה מחשיבתו כשומר שכו אם לאו [ורבה כרע"ק]. והריטב"א פירש שרבה יאמר שבאבידה הכל מודים ששומר חנם הוא, ובמשכון סובר רע"ק שהואיל ולגוביינא תופסו לכך נעשה עליו כשומר שכו.

ולפירוש התוס', רבה מפרש מחלוקתם בדינו של שמואל, בין במשכון השהו כנגד כל החוב בין ששה מקצתו; האם מפסיד הכל באבידת המשכון או בגניבתו [אבל לא באונסין], אם לאו. משכון שניטל שלא בשעת הלואה – קונהו לדברי הכל, כדברי רבי יצחק בעל חוב קונה משכון, וחייב באחריותו.

א. לפרש"י וראב"ד (שכירות י, א ובהגהותיו על המאור ובהדושי קד.) ומאירי (ע' להלן קד.) חייב אף באחריות אונסין (וכן הכריע הש"ך להוכיח מכמה פוסקים. וע' גם בפנ"י גטין לו.). ולרב האי גאון ר"ח רי"ף רמב"ם תוס' רמב"ן וריטב"א: חייב רק באחריות גניבה ואבידה [באותה הנאה שיכול לקדש ולקנות במשכון זה, וכן שמרויח בכך שלא תשמטנו שביעית ושאינו נעשה מטלטלין אצל בני הלווה כשמת, שהוא כשלו לענין דברים אלו, הגם שאין כל ההנאה שלו כשואל].

גם אם ננקוט שקנין זה אינו מחייב באונסין אלא כשומר שכו, וגם אם ננקוט שבכל משכון דין המלוה עליו כשומר שכו [כרב יוסף], נפקא מינה כמה שקונהו, שאם הוא ביד הלווה [כגון שהחזיר לו עבותו] ומת הלווה – אין המשכון נידון כמטלטלין ביד היתומים אלא המלוה נוטלו (מאירי עפ"י גמרא קיד:).

ב. משמע מלשון רש"י, וכ"ה ברמב"ן וריטב"א, ש'שלא בשעת הלואתו' היינו כשנטל המשכון בהגיע זמן הפרעון.

במלוה בשטר, מודה רבי אליעזר שהמשכון באחריותו.

פרש"י מפני שניתן לשם גביה ולא לזכרון דברים בעלמא, ואפילו בשעת הלואה. ואולם התוס' פירשו 'הלוהו בשטר' היינו שנטל המשכון שלא בשעת הלואה [והוא הדין בלא שטר]. והביאו מבה"ג שבשעת הלואה שאמרו שאינו קונה – היינו דוקא בשטר, מפני שסומך על השטר, אבל בלא שטר קונה המשכון אפילו בשעת הלואה [מדשמואל, ולא מדרבי יצחק] והריהו עליו שומר שכר.

רבי יהודה במשנתנו אמר לחלק: הלוהו מעות – שומר חנם (שהמצוה שבהלוואה לא עושאתו 'שומר שכר'). הלוהו פירות – שומר שכר (מפני שטבעם להרקב, ויש לו תועלת בכך).

לפרש"י יתכן שלא נחלק רבי יהודה אלא כשהמלוה צריך להשתמש במשכון, שלהנאת עצמו מכוי, אבל בלאו הכי אפילו הלווהו מעות הריהו שומר שכר (כן פירשו בתוס' בתירוץ אחד).

הרי"ף והגאונים והרמב"ם (שכירות י,א) פסקו כסתם מתניתין ורבי עקיבא שהמלוה הריהו כשומר שכר על המשכון, ורבי יוסף ששכר מצוה עושהו שומר שכר [שהרי באותה שעה נפטר מליתן פרוטה לעני], ובין בשעת הלואה בין שלא בשעת הלואה. [או מדרבי יצחק, שלפי האמת דבריו אמורים גם במשכנו בשעת הלואה. ערמב"ן רשב"א ריטב"א ור"ן], דלא כשמואל שאמר אם איבד משכון הפסיד כל חובו [ואפילו פירש הדבר לא הפסיד – שאסמכתא הוא. ומ"מ מפסיד כנגד שווי המשכון מפני אחריותו עליו]. ואם נאנס לא הפסיד כלום וגובה כל חובו. [ולפרש"י והראב"ד, לרבי יצחק חייב אף באונסין כאמור. וכן פסק הראב"ד במשכון שלא בשעת הלואה].

ודעת התוס' לפסוק כרבה ששומר אבידה כשומר חנם, ובמשכון פסקו כשמואל שאפילו משכון קטן ניתן באחריות גניבה ואבידה כלפי כל החוב. ודוקא במפרש ומתנה כן מעיקרא, אבל בסתם לא אמר שמואל שמפסיד כל החוב אלא כנגד שווי המשכון (כגרסת רבנו תם בשבועות מג – דלא כרש"י).

ונראה שלא אמר שמואל אלא במשכון בשעת הלואה, אבל שלא בשעת הלואה, לא אבד אלא כנגד המשכון (מהרי"ח עפ"י ר"י).

משכון השווה יותר מהחוב, לשיטת הרי"ף והרמב"ם וסייעתם – חייב כל דמיו בגניבה ואבידה (וכן מפורש במאירי). ולשיטת התוס' נראה לכאורה שפטר עכ"פ במשכון בשעת הלואה, אלא שפקע החוב.

ב. אבא שאול אומר: רשאי אדם להשכיר משכונו של עני להיות פוסק והולך עליו (שכר, לנכות מן החוב)

– מפני שהוא כמשיב אבידה. אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל: הלכה כאבא שאול. ואף אבא שאול לא אמר אלא במרא (= מעדר) ופסל (= מסר) וקרדום, הואיל ושכרם מרובה ופחתם מועט.

א. משכון בהמה, יש אומרים שאינו רשאי להשכיר ויש מתירים (מובא במאירי).

ב. דוקא להשכירו לאחרים רשאי אבל לא לעצמו אלא מדעת הלווה (ריטב"א).

דפים פב – פג

ר. המעביר חבית חברו ממקום למקום ושברה – מה דינו?